

ПРО ВИКОНАННЯ У 2023 р. ТА В ЦІЛОМУ ПРОГРАМИ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ НА 2021-2023 рр.

За результатами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України 15 листопада 2023 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5220>

КРЕМЕНЬ Василь Григорович

доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАН України і НАПН України, президент Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

ТОПУЗОВ Олег Михайлович

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, віцепрезидент Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

ЛУГОВИЙ Володимир Іларіонович

доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, перший віцепрезидент Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

РЕГЕЙЛО Ірина Юріївна

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-організаційного відділу апарату Президії Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

Анотація. У статті підсумовано основні результати виконання у 2023 р. та в цілому Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 рр., представлені на засіданні Президії НАПН України. Реалізація Програми відбувалася у кризових для країни та її освіти умовах спочатку поширення пандемії COVID-19 (2021 р.), а потім повномасштабної російсько-української війни (2022-2023 рр.). Незважаючи на складні умови, заплановані заходи Програми успішно виконані, а об'єднання зусиль фахівців МОН та учених НАПН сприяло ефективному науковому, методичному та інформаційному супроводу розвитку сучасної освіти, розв'язанню актуальних проблем, що постали перед освітою країни.

Серед найважливіших результатів виконання Програми підготовка нових концепцій та стратегій, зокрема концептуальних засад профільної середньої освіти, стратегії військово-патріотичного виховання дітей та молоді, участь у робочих групах з розроблення законопроектів «Про дошкільну освіту», «Про професійну освіту»; «Про освіту дорослих» та ін., оновлення освітніх стандартів, створення навчально-методичного забезпечення (освітніх та навчальних програм, посібників, підручників). Зокрема, у 2023 р. підготовлено комплект навчально-методичного забезпечення навчальних предметів/інтегрованих курсів, що охоплює усі освітні компоненти типового навчального плану для 7-х класів, раніше це здійснено для 5-х і 6-х класів. Експертну діяльність вчених академії реалізовано у складі колегиї МОН, Наукової ради, Науково-методичної ради (науково-методичних комісій/підкомісій), предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп профільного міністерства.

Окреслено завдання подальшої діяльності академії у співпраці з профільним міністерством на найближчу перспективу.

Ключові слова: Програма спільної діяльності; Міністерство освіти і науки України; Національна академія педагогічних наук України; наука; освіта; педагогіка; психологія; науковий і методичний супровід освіти; розвиток інноваційної людини; воєнний стан.

Національна академія педагогічних наук України плідно взаємодіє з центральними органами виконавчої влади щодо реалізації освітньої політики держави. Ефективною та широкомасштабною є співпраця НАПН України, її відділень і наукових установ з Міністерством освіти і науки України у межах виконання програм спільної діяльності (НАПН України, 2020; Кремень, 2021). У 2023 р. завершується Програма спільної діяльності МОН України та НАПН України на 2021-2023 роки (далі — Програма), реалізація якої відбувалася у кризових для країни та її освіти умовах спочатку поширення пандемії COVID-19 (2021 р.), а потім повномасштабної російсько-української війни (2022-2023 рр.). Програмою передбачено виконання 116 заходів, спрямованих на вирішення нагальних завдань з реформування вітчизняної освіти, з таких восьми напрямів:

- «Доступна та якісна дошкільна освіта»;
- «Нова українська школа»;
- «Сучасна професійна (професійно-технічна) і фахова передвища освіта»;
- «Якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих»;
- «Розвиток науки та інновацій»;
- «Цифровізація освіти»;
- «Психологічний супровід освіти»;
- «Загальні проблеми розвитку освітнього простору».

Результати виконання Програми у попередні 2021 і 2022 рр. докладно розглядалися на засіданнях Президії НАПН України (постанови Президії

НАПН України від 17 листопада 2021 р. № 1-2/11-395, від 16 листопада 2022 р. № 1-2/13-215), висвітлені у науковій періодиці та соціальних мережах (Кремень та ін., 2021; Кремень та ін., 2022).

Реалізація Програми у 2023 р., як і у 2022 р., здійснювалася в умовах воєнного стану і за безумовної підтримки НАПН України героїчних зусиль українського народу, його Збройних Сил під проводом Президента України В. Зеленського, Парламенту і Уряду України із захисту української держави, підвищення спротиву агресору, досягнення перемоги над ним та повоєнного відновлення України, її євроінтеграції.

Участь у засіданні Президії НАПН України 15 листопада 2023 р., на якому підводилися підсумки виконання Програми, взяв Ігор БАЛУБА, керівник експертної групи з питань фахової передвищої освіти Директорату фахової передвищої, вищої освіти МОН України. Позитивно оцінюючи досвід спільної діяльності МОН України та НАПН України і висловлюючи наміри щодо її продовження у наступні роки, І. Балуба відзначив мобільність та швидку переорієнтацію вчених академії на запити освітньої сфери у кризових умовах, а саме у наданні науково-методичної та психолого-педагогічної підтримки закладам освіти, учасникам освітнього процесу, активну участь у законотворчій та експертній діяльності спільно з фахівцями МОН України та профільним Комітетом Верховної Ради України.

Найважливішими результатами виконання Програми у 2023 р. та в цілому у 2021-2023 рр. є підготовка вченими НАПН України на запит та у тісній співпраці з МОН України нових концепцій та стратегій, *розроблення освітнього законодавства, оновлення освітніх стандартів*. Зокрема це стосується:

- законопроектів «Про дошкільну освіту», «Про професійну освіту», «Про освіту дорослих» та ін.;
- Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (Воронов та ін., 2020);
- нових стандартів освіти всіх рівнів (від дошкільної до вищої) на компетентній основі;
- Стратегії розвитку вищої освіти на 2022-2032 рр. (Кабінет Міністрів України, 2022);
- Стратегії військово-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти України, яка визначає мету, завдання, пріоритети, ключові методи і засоби виховання в умовах російсько-української війни та в повоєнний час (Бех, Канишевська & Малиношевський, 2023);
- змін до навчальної програми «Захист України» для 10 і 11 класів закладів загальної середньої освіти. Зокрема, до чинної програми додано тему «Дрони та їх використання у військових цілях». Відповідно оптимізовано інші теми, зміст яких також суттєво розкривається у навчальних предметах націєтворчого циклу — історії, українській літературі, географії.

Це також:

- перегляд у співпраці з МОН та за погодженням з Міноборони і Мінстратегпромом тем наукових досліджень 2022 і 2023 рр., їх спрямування на потреби перемоги, післявоєнного відновлення та євроінтеграції країни;
- оновлення Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень академії на 2023-2027 рр., затверджених постановою загальних зборів НАПН України від 7 квітня 2023 р. № 1-1/1-3, у зв'язку з необхідністю відображення актуальних освітніх, психологічних, соціальних, інших проблем воєнного та повоєнного часу, створення конкурентоспроможної наукової продукції (НАПН України, 2023a);
- прийняття нової Стратегії розвитку НАПН України на 2023-2027 роки (НАПН України, 2023b);
- участь учених академії у розробленні Плану відновлення України за напрямками «Наука» і «Освіта» (План відновлення України, 2022);

- участь у підготовці Національної стратегії розвитку освіти і науки до 2030 року, ініційованої МОН України, зокрема, в анкетуваннях, підготовці пропозицій щодо визначення ключових проблем в освіті і науці за напрямками: дошкільна освіта, середня освіта, позашкільна освіта, професійна освіта, вища освіта та наука, фасилітаційних сесіях з обговорення стратегічних цілей та варіантів рішень розвитку цих сфер за визначеними напрямками;

Це останнім часом:

- Концептуальні засади профільної середньої освіти, якими визначено сутність, структуру цієї освітньої ланки, принципи конструювання її змісту, особливості реалізації ідей профілізації загальної середньої освіти на завершальному етапі (Кремень, Топузов, Ляшенко, Мальований & Засєкіна, 2023);
 - участь у створеній МОН робочій групі з напрування спільних рішень виконання Рекомендацій профільного Комітету Парламенту щодо освітніх втрат та відновлення освіти на деокупованих територіях;
 - участь вчених Інституту педагогіки та Інституту проблем виховання НАПН України у розробленні проекту Державного стандарту профільної середньої освіти та критеріїв оцінювання результатів навчання здобувачів освіти в Новій українській школі, що представлений до громадського обговорення 30 жовтня ц.р. (МОН України, 2023c).
- Вчені НАПН входять до складу колеції МОН, Наукової ради, Науково-методичної ради (науково-методичних комісій/підкомісій), предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп міністерства; робочих груп з оновлення змісту навчальних програм, упровадження STEM-освіти, конкурсних комісій з відбору проектів прикладних

досліджень з проблем освіти, з відбору підручників та ін.

Зокрема, вчені Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України є учасниками робочих груп із:

- створення Програми незалежного тестування фахових знань та вмінь учасників сертифікації вчителів, зокрема з української мови та літератури, відповідно до наказу МОН України від 16 січня 2023 р. № 35;
- розроблення проєктів, нормативно-правових актів, що стосуються питань акредитації освітніх програм вищої освіти в межах імплементації Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення якості вищої освіти» від 2 травня 2023 р. № 3062-IX.

Систематично проводилася **наукова, педагогічна та психологічна експертна діяльність**.

На запит МОН України Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України підготовлено експертний висновок щодо доцільності впровадження відеоспостереження і відеофіксації у закладах освіти.

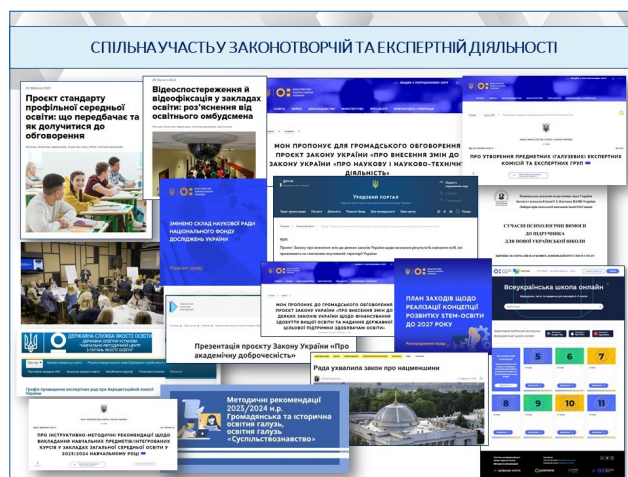
Підготовлено та проведено круглий стіл, на якому визначено сучасні психологічні вимоги до підручників для Нової української школи, представлені у збірнику матеріалів круглого столу (Інститут психології імені Г.С. Костюка, 2023).

Вченими Інституту соціальної та політичної психології НАПН України в межах експертної діяльності підготовлено інформаційно-аналітичні матеріали та рекомендації:

- Всеукраїнського онлайн розкладу для учнів під час воєнного стану;
- використання методів альтернативної та додаткової комунікації в закладах освіти;
- комунікації Уряду України з керівництвом країн, до яких продовжується евакуація дітей з України, про необхідність призупинити усиновлення дітей до завершення російсько-української війни.

Надано рекомендації Службі освітнього омбудсмена щодо психологічної підтримки дітей під час війни. Прорецензовано відеоматеріали психологічних хвилинки Всеукраїнського розкладу онлайн щодо ретравматизації учнів.

Проведено психологічну експертизу уроків на платформі Всеукраїнської школи онлайн: «Історія і громадянська освіта» (5, 6, 10, 11 класи); «Біологія» (7-11 класи), «Англійська мова» (7 і 8 класи), «Мистецтво» (7-9 класи). Загалом проекспертовано 260 уроків.

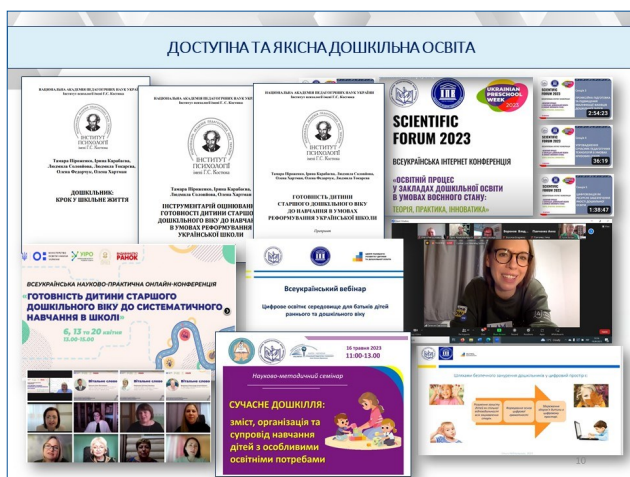

Вчені Інституту професійної освіти НАПН України взяли участь у роботі експертної ради з професійної (професійно-технічної) освіти при Акредитаційній комісії України, 22 червня 2023 р. (Інститут професійної освіти, 2023b), та науково-методичної ради Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у м. Києві МОН України, 4 травня 2023 р., на яких розглянуто навчально-методичні матеріали та тестові завдання для комп'ютерного онлайн тестування теоретичної підготовки випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти м. Києва у 2023 р. (Інститут професійної освіти, 2023a).

Упродовж року вченими академії підготовлено низку пропозицій до проєктів законів України, зокрема «Про внесення змін до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» щодо встановлення цільових показників діяльності керівників наукових установ, визначення стратегій і перспективних напрямів діяльності наукових установ»; «Про систему пріоритетних напрямів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні»; до проєктів урядових постанов «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань присудження та позбавлення наукових ступенів», «Про внесення змін до Положення про конкурсний відбір наукових, науково-технічних робіт та проєктів, які фінансуються за рахунок зовнішнього інструменту допомоги ЄС», «Про внесення змін до постанови «Про затвердження форми сертифіката про акредитацію освітньої програми і Порядку оформлення, переоформлення, видачі, зберігання та обліку таких сертифікатів»; до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, Положення про Апеляційну палату Національного агентства

із забезпечення якості вищої освіти, Порядку надання грифів навчальній літературі та навчальним програмам та ін.

На виконання пріоритетного напрямку **«Доступна та якісна дошкільна освіта»** Програми вченими Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України опубліковано та впроваджується методичне забезпечення дошкільної освіти, зокрема навчально-методичний посібник **«Дошкільник: крок у шкільне життя»** (Піроженко та ін., 2023a) та методичні рекомендації **«Інструментарій оцінювання готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи»** (Піроженко та ін., 2023b). Розпочато втілення в практику рекомендацій Всеукраїнської конференції **«Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи»**. Завершено апробацію інноваційної моделі комплексної освіти та розвитку особистості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Центром раннього розвитку дитини та дошкільної освіти Інституту проблем виховання НАПН України впроваджується методичне забезпечення для центрів раннього розвитку в системі дошкільної освіти для дітей від народження і до двох років (Васильєва та ін., 2021a; Васильєва та ін., 2021b). Розроблено та реалізується методичний інструментарій для створення сучасного освітнього середовища в закладах дошкільної освіти (Рейпольська та ін., 2021a; Рейпольська та ін., 2021b).

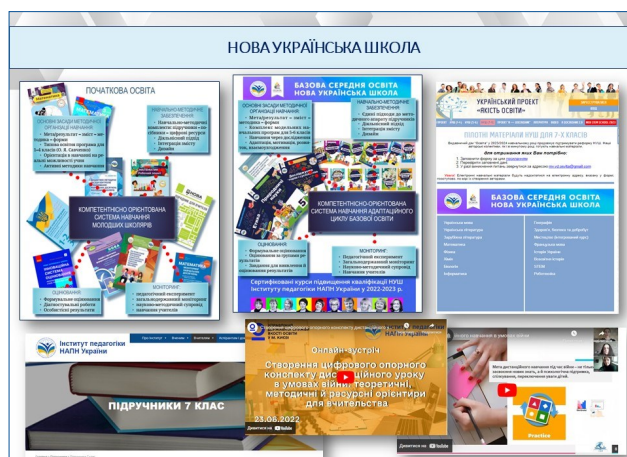
Спільно з МОН України проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію **«Освітній процес в закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації»**, 15 вересня 2023 р. (Сисоєва & Рейпольська,

2023). На платформі конференції провідні вчені академії, викладачі закладів вищої освіти та фахівці сфери дошкільної освіти мали змогу предметно обговорити напрями модернізації цієї сфери в умовах воєнного стану.

Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України організовано науково-методичний семінар **«Сучасне дошкільня: зміст, організація та супровід навчання дітей з особливими освітніми потребами»** (Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка, 2023), представлено методичні матеріали для діагностичної діяльності корекційного педагога у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами раннього віку; проведено серію семінарів щодо методик раннього втручання і ранньої допомоги дітям з мовленнєвими порушеннями.

За пріоритетним напрямком **«Нова українська школа»** Інститутом педагогіки НАПН України спільно з МОН України здійснюється інноваційний освітній проект всеукраїнського рівня **«Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»** (МОН України, 2021), метою якого є розроблення та експериментальна перевірка навчально-методичного забезпечення для реалізації цього стандарту на засадах концепції **«Нова українська школа»**. Науковцями Інституту підготовлено комплект навчально-методичного забезпечення навчальних предметів/інтегрованих курсів, що охоплює усі освітні компоненти типового навчального плану для 7-х класів закладів загальної середньої освіти, раніше це здійснено для 5-х і 6-х класів (Інститут педагогіки, n.d a-c).

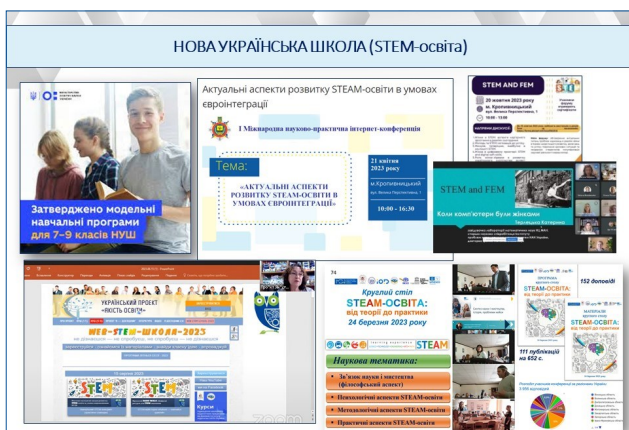
Вченими цього Інституту підготовлено:

- 11 підручників (із цифровими додатками) для 6-х класів закладів загальної середньої освіти;
- 10 навчальних та навчально-методичних посібників (у тому числі електронних) для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти;
- пілотні матеріали для 7 класу з усіх навчальних предметів (Український проект «Якість освіти», n.d. b).

Усі розробки представлено на веб-ресурсах установи у вільному доступі (Український проект «Якість освіти», n.d. a).

За участі вчених академії продовжується науково-методичний супровід упровадження STEM-освіти в Україні. Інститутом педагогіки НАПН України підготовлено модельну навчальну програму STEM для 7-9 класів закладів загальної середньої освіти; проведено науково-практичний онлайн-семинар «STEM-імпреза: від ідеї до втілення» (26-29 червня 2023 р.), WEB-STEM-школу (15-22 серпня 2023 р.), узято участь у вебінарах із STEM-освіти, організованих закладами післядипломної педагогічної освіти та закладами вищої освіти.

Підготовлено інноваційний освітній проект регіонального рівня за темою «Науково-методичне забезпечення STEM-освіти в закладах загальної середньої освіти» для виконання у 2023-2027 рр.

В Інституті проблем виховання НАПН України розроблено та впроваджується:

- зміст, методи, форми, технології та моделі соціального партнерства у вихованні громадянина-патріота (Харченко та ін., 2021);
- навчально-методичне забезпечення військово-патріотичного виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації (Остапенко та ін., 2022; Тимчик та ін., 2022);

• науково-методичне забезпечення профільного професійного самовизначення учнів (Охріменко та ін., 2022a-b);

• науково-методичний супровід підготовки учнівської молоді до майбутнього сімейного життя та відповідального батьківства (Шахрай та ін., 2022a-b);

• навчальна програма з позашкільної освіти соціально-реабілітаційного напрямку «Соціальна успішність», яка схвалена для використання в освітньому процесі рішенням експертної комісії з позашкільної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (Безрук, 2022);

• науково-методичне забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» (Бойко та ін., 2023).

Інститутом цифровізації освіти НАПН України підготовлено видання з питань розвитку навчального середовища з використанням засобів доповненої та віртуальної реальності у закладах загальної середньої освіти (Сороко & Литвинова, 2023) та відповідні методичні рекомендації (Литвинова, 2023). Також, опубліковано матеріали, що забезпечують науково-методичний супровід розвитку інформаційно-цифрового навчального середовища української школи.

Інститутом обдарованої дитини НАПН України спільно з Національним центром «Мала академія наук України» проведено щорічний Всеукраїнський конкурс «Творчий вчитель — обдарований учень», у якому взяли участь 311 вчителів, практичних психологів закладів дошкільної та загальної середньої освіти. Цьогоріч оргкомітетом Конкурсу додано дві нові номінації: дистанційне навчання в період воєнного стану; психологічна підтримка учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О. Сухомлинського поповнено електронний інформаційний ресурс «Бібліотека Нової української школи» (ДНПБ імені В.О. Сухомлинського, n.d).

З метою активізації роботи бібліотек Нової української школи в жовтні 2023 р. спільно з ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України проведено Всеукраїнський місячник шкільних бібліотек «Вірю в майбутнє твоє, Україно!». Для методичного супроводу заходу розроблено методичні рекомендації та рекомендаційний бібліографічний список, які представлено на веб-порталі ДНПБ та надіслано до бібліотек мережі.

За пріоритетним напрямом **«Сучасна професійна (професійно-технічна) і фахова передвища освіта»** Інститутом професійної освіти НАПН України взято участь у розробленні та оновленні професійних стандартів; проведено низку вебінарів з розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів та щорічний Всеукраїнський конкурс «Планета IT»; адміністровано веб-платформу «Партнерський простір 015». Також розроблено 4 освітні модулі (10 год.) для підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, а саме:

- «Елементи дистанційного навчання»;
- «Методика розроблення і використання Smart-комплексів»;
- «Підготовка та створення інфографіки»;
- «Використання сервісів Google Workspace for Education для організації навчання».

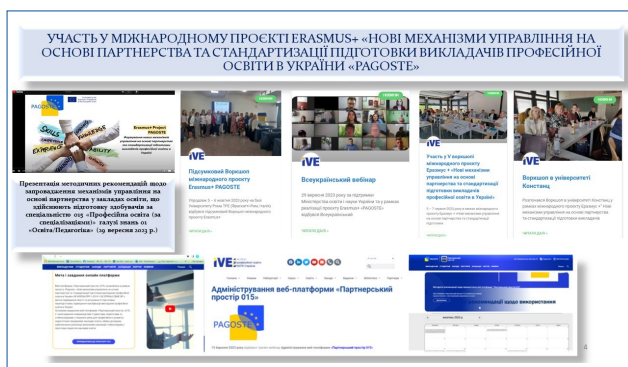
Підготовлено монографії та виробничо-практичні видання для науково-методичного супроводу навчання здобувачів у закладах фахової передвищої освіти.

При Інституті успішно функціонують Центри енергоефективності; психологічного супроводу діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти; управлінських технологій

професійної освіти; сучасних професій і технологій навчання, діяльність яких зорієнтована на розвиток професійної освіти в умовах війни та повоєнного відновлення.

Інститут є учасником міжнародного проекту Erasmus+ **«Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)»**. За проектом у 2023 р. впроваджувалися механізми партнерства між закладами вищої освіти, які провадять підготовку викладачів для професійної освіти, та закладами професійної освіти й іншими стейкхолдерами.

У рамках проекту проведено:

- тренінг-вебінар «Адміністрування веб-платформи «Партнерський простір 015» (15 березня 2023 р.);
- онлайн-тренінг «Інституціоналізація та інтернаціоналізація партнерства в підготовці педагогів професійної освіти» (25-26 квітня 2023 р.), на якому представлено механізми, інструменти та приклади міжнародного партнерства у галузі педагогічної освіти та обговорено роль професійної освіти у розвитку освітньої сфери;
- V воркшоп «National level of governance and sustainability of projects results» (Університет Констанца, Німеччина, 5-6 червня 2023 р.), на якому презентовано результати вдосконалення професійного стандарту «Педагог професійного навчання» та функціонування платформи «Партнерський простір 015», розробленої для забезпечення комунікації педагогів, здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Професійна освіта» та здобувачів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, роботодавців;
- онлайн-тренінг «Діджиталізація, співпраця та дуальна професійна освіта в німецькомовних країнах: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (6-7 липня 2023 р.);
- вебінар «Формування нових механізмів управління на основі партнерства та стандартизації

ції підготовки викладачів професійної освіти в Україні» (29 вересня 2023 р.).

Відповідно до пріоритетного напрямку **«Якісна вища освіта та розвиток освіти дорослих»** Інститутом вищої освіти НАПН України визначено категорії фахівців, які мають спеціальні компетентності, для залучення до консультацій та експертизи з питань запобігання застосуванню стандартів освіти держави-агресора під час освітнього процесу в закладах освіти України.

Підготовлено науково-обґрунтовані рекомендації з проблем вдосконалення якості вищої освіти, реалізації концепції відкритої науки (Луговий та ін., 2023; Петроє, 2023), використання штучного інтелекту у цій освітній ланці (Драч та ін., 2023).

На підставі узагальнення даних міжнародних університетських рейтингів сформульовано закон зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості, який розширює рамки науки про університети, важливий для розроблення стратегії розвитку університетів-лідерів найвищої досконалості, реалізації другого виміру Болонського процесу і Європейського простору вищої освіти (конкурентоспроможність і привабливість), актуальний для повоєнного відновлення України від наслідків війни на інноваційній, високоінтелектуальній і високотехнологічній основі (Луговий, Слюсаренко & Таланова, 2023).

У рамках виконання Проєкту ЄС **«Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад»** (British Council Ukraine, 2023) підготовлено та проведено методологічну експертизу силабусів навчальних дисциплін, здійснено рецензування навчальних посібників; проведено тренінг «Стратегування у вищій освіті» для 22 осіб управлінського персоналу Маріупольського державного університету та Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Здійснено методичну експертизу проєктів стандартів вищої освіти першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівнів.

17 листопада 2023 р. проведено загальні збори НАПН України з порядком денним «Вища освіта в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України: виклики і відповіді», розглянуто відповідну науково-аналітичну доповідь, прийнято постанову зборів (НАПН України, 2023d).

Вченими Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України підготовлено науково-аналітичну доповідь «Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи» (Лук'янова та ін., 2023a). У виданні узагальнено результати моніторингового дослідження з проблеми практичної підготовки педагогів, зокрема, на підставі опитування проаналізовано сучасний стан організації та схарактеризовано сучасні підходи до проведення практики з урахуванням психолого-педагогічної підготовки на бакалаврському, магістерському і докторському освітніх рівнях.

У співпраці із Сумським державним педагогічним університетом імені А.С. Макаренка укладено і впроваджується колективний посібник «Фахова практика вчителя: національний досвід та європейські цінності» (Лук'янова та ін., 2023b), у якому представлено специфіку організації педагогічної та виробничих практик на бакалаврському і магістерському рівнях підготовки, розроблено рекомендації до проведення викладацької практики на докторському освітньому рівні у галузі 01 Освіта/Педагогіка (спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»); висвітлено досвід фахових практик в умовах воєнного часу на засадах партнерства. Посібник презентовано на платформі ГО «Офіс підтримки вченого», 18 серпня 2023 р.

Впроваджувався шляхом оприлюднення і поширення серед цільової групи користувачів дистанційний курс «Професійна підготовка вчителів старшої школи у зарубіжних країнах», який містить навчальну програму, навчальний посібник, методичні рекомендації.

Науковими установами академії успішно реалізується **підвищення кваліфікації осіб з вищою освітою** (організація курсів підвищення кваліфікації керівних, наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів освіти та наукових установ) та його науково-методичний супровід.

В Інституті педагогіки НАПН України організовано підвищення кваліфікації педагогічних працівників за програмами із методик навчання навчальних предметів/інтегрованих курсів у 5-6 класах Нової української школи. Видано 1350 сертифікатів.

Упродовж 2023 р. на базі Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України функціонував Центр підвищення кваліфікації наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів освіти та наукових установ. Підвищення кваліфікації здійснювалося за авторськими програмами: «Розвиток цифрової компетентності викладачів: подолання освітніх втрат» (автори: д.пед.н., проф. М.П. Вовк; к.пед.н., ст. досл. К.В. Котун); «Психологічні основи і практики проведення освітньої роботи під час війни і у повоєнний час» (автор к.психол.н. З.Л. Становських).

Розроблено та апробовано програму підвищення кваліфікації для наукових керівників здобувачів ступеня доктора філософії «Інноваційний науковий керівник» у співпраці з Національним технічним університетом «Дніпровська політехніка», Донецьким національним університетом імені Василя Стуса, Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Національним університетом «Львівська політехніка», за участі всеукраїнської громадської організації «Інноваційний університет» (д.пед.н., проф. Н.М. Авшенюк, к.пед.н. К.В. Годлевська).

У ДЗВО «Університет менеджменту освіти» щорічно підвищують кваліфікацію близько 8 тис. освітян, з них 5 тис. за державним замовленням.

Для реалізації пріоритетного напрямку **«Розвиток науки та інновацій»** спільно із закладами вищої освіти і науковими установами МОН

України здійснювався науково-методичний супровід інноваційних проєктів, пілотних досліджень, педагогічних експериментів.

В Інституті педагогіки НАПН України останніми роками виконувалось 25 експериментів всеукраїнського рівня, 1 — регіональний та 31 експериментальний етапи наукових досліджень, що здійснюються в науковій установі. На засіданні Президії НАПН України 19 жовтня ц.р. представлено педагогічні експерименти із реалізації ідей Нової української школи та внесок науковців Інституту в розроблення наукового та навчально-методичного забезпечення початкової і базової середньої освіти (Топузов, Ляшенко & Засєкіна, 2023).

Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України здійснювалося наукове керівництво дослідно-експериментальною роботою «Психолого-педагогічні умови становлення ціннісних орієнтацій дітей в ігровій та навчальній діяльності освітньої системи «Радість розвитку», впроваджувалися методичні розробки розвивальних занять з дітьми в умовах інтеграції цієї освітньої системи в систему закладів загальної середньої освіти (Піроженко та ін., 2023с).

В Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України проводився II етап регіонального експерименту «Технології професійного розвитку педагога в умовах неформальної освіти» (2022-2024 рр.), метою якого визначено апробування відповідних технологій, виявлення та експериментальна перевірка педагогічних умов їх впровадження у межах співпраці із закладами освіти Чернівецької області. До реалізації експерименту долучені: Департамент освіти і науки Чернівецької обласної державної адміністрації, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, Педагогічний фаховий коледж університету, Чернівецький ліцей № 10, Кам'янський ліцей Кам'янської сільської ради Чернівецького району Чернівецької області, Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», що функціонує в Інституті.

В Інституті проблем виховання НАПН України триває робота в межах всеукраїнських експериментів:

- «Організаційно-педагогічні умови формування в учнів м'яких навичок шляхом соціально-емоційного та етичного навчання» (2019-2024 рр.);

- «Розвиток креативної особистості в художньо-освітньому просторі ліцею мистецтв» на базі закладу загальної середньої освіти Херсонської області (2021-2026 рр.);
- «Організаційно-педагогічні умови впровадження програми «Життя в долонях» на базі закладів освіти Дніпропетровської, Миколаївської областей та міста Києва (2023-2025 рр.).
- «Національно-патріотичне виховання учнівської молоді в процесі педагогічно організованої, соціально значущої діяльності на базі навчально-виховного комплексу «Домінанта» м. Києва (2023-2028 рр.);
- «Формування національно-культурної ідентичності здобувачів освіти як умови консолідації українського суспільства в реаліях сьогодення» на базі Одеського ліцею № 7 (2023-2028 рр.).

За результатами всеукраїнського експерименту Інституту соціальної та політичної психології НАПН України «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику», завершеного у 2023 р. (МОН України, 2023b):

- розширено співпрацю з основними стейкхолдерами медіаосвіти в Україні;
- розпочато розбудову регіональних відділень Української асоціації медіапсихологів і медіапедагогів;
- розроблено і опубліковано концепцію трансформації медіаосвіти в умовах війни;
- підготовлено навчально-методичний комплект для вчителів «Медіапсихологія війни», який містить 15 навчальних програм підвищення кваліфікації з тематичними модулями, що можуть бути також інтегровані у викладання різних дисциплін (Найдюнова, 2022).

Результати всеукраїнського експерименту схвалено МОН України і рекомендовано ДНУ «ІМЗО» до впровадження (МОН України, 2023b).

В Інституті професійної освіти НАПН України здійснювалося наукове керівництво експериментом всеукраїнського рівня «Вдосконалення професійної підготовки кухарів на основі компетентнісного підходу» (2021-2023 рр.). На початку 2023 р.:

- визначено тематику методичних розробок і навчального посібника для підготовки кухарів 3-4 розрядів, 21 лютого 2023 р.;
- уточнено зміст професійного стандарту з професії «Кухар» й практичного посібника з кулінарії, 15 березня 2023 р.;
- організовано вебінар «Вдосконалення професійної підготовки кухарів на основі компетентнісного підходу», 3 квітня 2023 р.

Крім того, ініційовано проведення експерименту всеукраїнського рівня «Розроблення та застосування цифрової платформи професійної підготовки кваліфікованих робітників машинобудівної галузі» на базі Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області, Вищого професійного училища № 11 м. Хмельницького, Державного навчального закладу «Криворізький центр професійної освіти металургії та машинобудування».

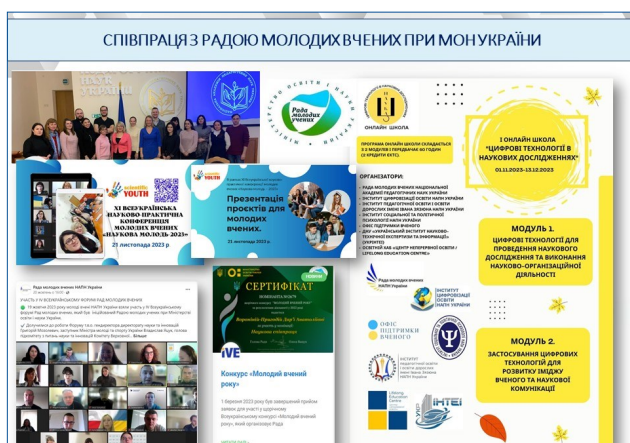
У ДЗВО «Університет менеджменту освіти» здійснювалося наукове керівництво педагогічними експериментами всеукраїнського рівня:

- Формування підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у процесі професійної підготовки (2020-2023 рр.) (наказ МОН України від 9 січня 2020 р. № 23);
- Професійна орієнтація у Новій українській школі (наказ МОН України від 10 серпня 2021 р. № 901);
- Формування інтегрованого освітнього середовища ліцею як фактор різнобічного розвитку особистості учня (наказ МОН України від 1 серпня 2018 р. № 834);
- Система наступності в розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів у комплексі «ліцей — коледж» (наказ МОН України від 27 грудня 2018 р. № 1459);
- Я-дослідник 2.0 (дидактична система природничо-математичної початкової освіти) (наказ МОН України від 20 вересня 2021 р. № 999).

Рада молодих вчених НАПН України тісно співпрацює з Радою молодих учених (РМУ) при

МОН. Голова Ради молодих вчених НАПН України І. Губеладзе є консультантом, А. Сухіх — заступником голови, А. Яцишин — асоційованим членом РМУ при МОН України. У 2023 р. Радою молодих вчених НАПН України у співпраці з Радою молодих учених при МОН України та ГО «Офіс підтримки вченого» організовано:

- круглий стіл «Використання штучного інтелекту в освіті: ChatGPT і більше» (А. Яцишин, організатор та модератор заходу), 14 червня 2023 р.;
- тренінговий курс для молодих вчених та аспірантів «Інтелектуальні студії», 2-20 жовтня 2023 р.
- І-шу онлайн школу «Цифрові технології в наукових дослідженнях», 1 листопада — 13 грудня 2023 р.;
- XI Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Наукова молодь», 21 листопада 2023 р.

Наукові установи НАПН України спільно із закладами вищої освіти МОН України здійснювали **підготовку наукових періодичних видань**, брали участь у роботі редакційних рад і колегій періодичних видань, рецензуванні рукописів статей, сприяли представленню видань у світовій системі наукових комунікацій тощо.

Наукові установи НАПН України за підтримки МОН України проводили **науково-методичні конференції**, науково-практичні семінари, круглі столи, вебінари, гостьові лекції тощо, зокрема з проблем функціонування освіти і науки в умовах воєнного стану та перспектив повоєнного відновлення освітньої і наукової сфер, підтримки дистанційного та організації безпечного очного навчання в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти.

Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України спільно з МОН України проведено Всеукраїнську науково-практичну онлайн-конференцію

«Готовність дитини старшого дошкільного віку до систематичного навчання в школі», 6, 13, 29 квітня 2023 р. (МОН України, 2023а).

Спільно з Уманським державним педагогічним університетом імені Павла Тичини організовано VII Всеукраїнську науково-практичну конференцію «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінг», 25-26 квітня 2023 р. (Харченко & Лукомська, 2023).

Упродовж 2023 р. спільно з МОН України Інститутом педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України проведено 23 науково-практичні масові заходи (12 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, психолого-педагогічні читання, 5 вебінарів, цикл тренінгів, круглий стіл, 3 гостьові лекції).

Інститутом проблем виховання НАПН України у тісній співпраці з МОН України організовано науково-комунікаційні заходи:

- науково-практичну конференцію «Формування соціальної успішності учнів в закладі позашкільної освіти: стратегія, суб'єкти, зміст», 21 березня 2023 р.;
- методологічний семінар «Національно-патріотичне виховання дітей та молоді в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення України: стратегії і завдання», 6 квітня 2023 р.
- всеукраїнську науково-практичну конференцію «Освіта і виховання в інформаційному суспільстві в умовах воєнного та повоєнного стану», 27-28 квітня 2023 р.;
- всеукраїнську науково-практичну конференцію «Виклики та перспективи формування зростаючої особистості у повоєнній реальності», 26 травня 2023 р.;
- всеукраїнську науково-практичну конференцію «Просоціальна особистість в гендерному

вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти», 31 травня 2023 р.;

- всеукраїнську інтернет-конференцію «Освітній процес у закладі дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації», 27 червня 2023 р.;

Інститутом цифровізації освіти НАПН України спільно з МОН України проведено:

- круглий стіл «Цифрова трансформація наукової діяльності у закладах вищої освіти в умовах євроінтеграції», 31 січня 2023 р.;

- XI Міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Сучасні цифрові технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи» разом із Тернопільським національним педагогічним університетом імені Володимира Гнатюка, 6 квітня 2023 р.

- I Науково-практичну конференцію з міжнародною участю «Відкрита наука в умовах інтеграції освіти України до Європейського дослідницького простору» (OS-UA-ERA-2023), 27 квітня 2023 р.;

Інститутом обдарованої дитини НАПН України спільно з Інститутом педагогіки НАПН України, Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти», Національним центром «Мала академія наук України», Кафедрою UNESCO з наукової освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова організовано круглий стіл «STEAM-освіта від теорії до практики», 24 березня 2023 р. Матеріали і рекомендації круглого столу розміщено на вебсторінці Інституту обдарованої дитини НАПН України.

30 травня 2023 р. спільно з Національним центром «Мала академія наук України» проведено круглий стіл «Освіта обдарованих учнів: подолання сучасних викликів та євроінтеграція». Підготовлено рекомендації та матеріали круглого столу, які розміщено на вебсторінці Інституту.

Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О. Сухомлинського спільно з МОН України, Всеукраїнською асоціацією Василя Сухомлинського, Рівненським державним гуманітарним університетом організовано XIII Міжнародні та XXX Всеукраїнські педагогічні читання «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю. Грані особистості педагога у вимірах сьогодення» (до 105-ї річниці від дня народження та 30-річчя проведення всеукраїнських педагогічних читань), 20 вересня 2023 р.

Вчені НАПН України беруть активну участь у щорічних серпневих конференціях, нарадах. Інститутом педагогіки НАПН України 28-29 серпня 2023 р. проведено щорічну серпневу конференцію академії «Учені НАПН України — українським учителям».

За пріоритетним напрямом «Цифровізація освіти» Інститутом цифровізації освіти НАПН України представлено аналіз результатів всеукраїнського онлайн опитування, проведеного з 13 лютого по 13 березня 2023 р. і спрямованого на з'ясування готовності освітян до використання цифрових засобів для дистанційного навчання учнів, підготовки та проведення освітніх заходів вчителями, їхніх потреб та наявних освітніх ресурсів, електронних засобів навчання в умовах війни в Україні. Узагальнено дані результатів самооцінювання педагогічними працівниками їхньої цифрової компетентності. Висновки сприятимуть використанню результатів опитування органами управління освітою, закладами підвищення кваліфікації вчителів, закладами загальної середньої освіти, науковими установами та іншими зацікавленими сторонами з метою успішного застосування ІКТ та здійснення дистанційного навчання.

Впроваджено інструмент самооцінювання цифрової компетентності вчителів, здійснено моніторинг готовності педагогічних працівників до застосування цифрових технологій в умовах війни в Україні (охоплено понад 42,7 тис. осіб). Здійснюється науково-методичний супровід розвитку цифрової компетентності вчителів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів загальної середньої освіти шляхом проведення тренінгів, семінарів, вебінарів та випуску електронного ресурсу «Інформаційний бюлетень» з питань впровадження цифрових технологій в освітній процес закладів освіти.

післявоєнного відновлення країни» (Пророк та ін., 2023).

Вченими Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з метою психологічного забезпечення професійної діяльності педагогічних працівників здійснено впровадження електронних видань виробничо-практичної продукції у закладах освіти:

- практичного посібника «Психологія професійної діагностики та професійного консультування», який містить систематизований теоретико-методичний та практичний матеріал для профорієнтаційної роботи з учнівською молоддю (Ігнатівич та ін., 2021);

- практичного посібника «Психолого-методичний супровід професійної діяльності педагога Нової української школи» (Помиткін & Становських, 2022);

- методичного посібника «Психологічні засоби професійного розвитку педагога Нової української школи», в якому представлено психодіагностичні й розвивальні технології зміцнення психологічного здоров'я, розвитку комунікативних здібностей та особистісного зростання педагогів (Павлик & Іванова, 2022);

- методичних рекомендацій «Науково-практичне забезпечення профдіагностичної і профконсультативної діяльності» (Заєць & Шевенко, 2022)

- методичних рекомендацій «Психологія розвитку особистісної готовності педагогів до професійної діяльності», спрямованих на психологічне забезпечення професійної підготовки педагога Нової української школи (Рибалка, 2023).

В Інституті професійної освіти НАПН України створено Центр психологічного супроводу діяльності педагогічних працівників закладів професійної освіти. У 2023 р. Центром проведено науково-практичні вебінари для педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

В Інституті соціальної та політичної психології НАПН України з метою розроблення теоретичних основ удосконалення наявних та створення нових психологічних технологій фасилітації проблемної міжгрупової взаємодії та алгоритмів долання міжгрупових конфліктів в освітньому середовищі підготовлено:

- навчально-методичний посібник «Психологія міжгрупової взаємодії у вимірах війни і миру»;

- програму спецкурсу «Психологія міжгрупової взаємодії» для підготовки магістрів та аспірантів психологічного та педагогічного профілів, слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти.

Опубліковані та впроваджуються технології соціально-психологічної підтримки представників меншин, які зазнають стигматизації в освітньому середовищі, що викладені у:

- практичному посібнику «Підтримка стигматизованих меншин: соціально-психологічні технології» (Коробка та ін., 2022);

- навчальній програмі (для системи післядипломної педагогічної освіти) «Соціально-психологічні проблеми стигматизації у сфері освіти» (Коробка, 2022).

З метою розроблення способів соціально-психологічного супроводу суб'єктів освітнього процесу, постраждалих від воєнних дій, у період переходу до умов мирного життя продовжується впровадження та його моніторинг:

- навчальної програми спецкурсу «Як здійснювати соціально-психологічний супровід ветеранів, волонтерів та ВПО в умовах переходу від війни до миру» (Лазоренко, 2021);

- практичного посібника «Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід» (Титаренко & Дворник, 2022).

Спільно з кафедрами Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя проведено VI Всеукраїнський науково-практичний семінар «Виміри особистісних трансформацій: ресурси відновлення в умовах війни», 20 жовтня 2023 р.

В Інституті обдарованої дитини НАПН України сформовано комплекс засобів діагностики чинників розвитку обдарованої особистості (академічної, інтелектуальної, творчої, комунікативної). Розроблено стандартизовані нормативи методик цього комплексу та підготовлено інтерпретаційні тексти.

Комп'ютеризовано блок методик діагностики чинників розвитку обдарованої особистості, зокрема, діагностики комунікативної, інтелектуальної, академічної та творчої обдарованості.

Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи у тісній співпраці з МОН України розроблено концепцію реформування психологічної служби у системі освіти України на період до 2030 року, у якій на

основі сучасних методів аналізу ситуації та польових досліджень визначено основні можливості, проблеми і загрози та шляхи подальшого розвитку психологічної служби системи освіти в умовах сучасних викликів: російсько-українська війна, повоєнне відновлення країни, реформування освітньої сфери. Концепція передбачає осучаснення психологічної служби для підвищення ефективності її функціонування з метою вирішення завдань воєнного та повоєнного часу, надання соціально-педагогічних і психологічних послуг усім учасникам освітнього процесу та територіальним громадам. Концепція може бути застосована окремо, або стати інтегрованою частиною Національної програми охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки і Національної стратегії освіти і науки до 2030 року (Панок, 2023а).

Загалом визначені Програмою завдання і заходи на 2023 р. та в цілому на 2021-2023 рр. виконано попри повномасштабну війну в Україні.

Водночас існує низка **проблемних питань** на різних рівнях освіти, які потребують подальшого вирішення в рамках спільної діяльності МОН і НАПН України:

дошкільна освіта:

- обґрунтування теоретичних засад створення системи забезпечення якості дошкільної освіти в умовах воєнного стану;
- розроблення організаційно-педагогічних умов залучення батьків до використання дидактичних можливостей цифрового середовища в освіті дітей раннього та дошкільного віку;

виховання:

- розроблення технології військово-патріотичного виховання учнів закладів загальної середньої освіти;
- формування національної та громадянської ідентичності учнів;
- оновлення навчальної програми «Захист України»;

загальна середня освіта:

- удосконалення системи експертизи освітніх інновацій, зокрема освітніх і навчальних програм, навчальної літератури, що розробляється не на основі Типової освітньої програми для початкової та базової освіти;
- розроблення спільних підходів до науково-методичного супроводу організації освітнього процесу в 10-12 класах;

- розроблення науково-методичного забезпечення щодо запобігання і подолання булінгу в цифровому освітньому середовищі;

- підготовка педагогічних працівників для роботи з обдарованими учнями в закладах спеціалізованої освіти наукового спрямування;

позашкільна освіта:

- обґрунтування науково-методичних засад інтеграції змісту позашкільної освіти та позаурочної діяльності в умовах повоєнного відновлення України;

професійна (професійно-технічна) та фахова передвища освіта:

- проведення експериментів всеукраїнського рівня з удосконалення освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти;

- формування єдиної мережі закладів професійної освіти;

вища освіта та освіта дорослих:

- розроблення стратегії інституційної трансформації університетів в умовах повоєнного відновлення;

- вдосконалення діяльності університетів задля сталого розвитку громад і регіонів;

- розроблення стратегії розвитку людського потенціалу вищої освіти;

- модернізація структури (рівневої, галузевої, типологічної і мережевої) вищої освіти як умови досягнення її конкурентоспроможної якості та подолання кваліфікаційного розриву;

- удосконалення системи сертифікації вчителів;

- дослідження андрагогічних засад професійного розвитку науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти в умовах формальної і неформальної освіти, специфіки їх корпоративного навчання;

- розширення мережі центрів андрагогічної майстерності педагогічного персоналу у сфері освіти дорослих;

цифровізація освіти:

- використання технологій штучного інтелекту в освіті та в управлінні освітою;

психологічний супровід освіти:

- удосконалення науково-методичних та правових засад здійснення психологічного супроводу суб'єктів освітньої діяльності в умовах воєнного стану та надання їм психологічної допомоги у дистанційному та комбінованому форматах;

- узагальнення підходів до розв'язання проблеми психологічного супроводу професійної

діяльності педагогічних працівників в умовах повоєнного відновлення, євроінтеграції України;

- розвиток профорієнтації у базовій та профільній школі;
- розроблення методичного забезпечення діяльності практичних психологів щодо діагностики чинників розвитку обдарованої особистості;

загальні проблеми розвитку освіти і науки:

- розвиток дослідницької діяльності в контексті «відкритої науки»;
- розширення тематики наукових конкурсів на здобуття грантового фінансування з актуальних проблем освіти;
- сприяння розробленню і реалізації державної політики щодо розвитку мережі освітянських бібліотек в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки України;
- розширення співпраці у спільних робочих групах з розроблення концептуальних та нормативних документів у сфері освіти і науки.

Загалом об'єднання зусиль фахівців МОН та учених НАПН на основі програмного підходу засвідчило високу ефективність, сприяє науковому, методичному та інформаційному супроводу розвитку сучасної освіти, розв'язанню актуальних проблем, що постали перед освітою і наукою країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Безрук, К.О. (2022). *Соціальна успішність. Навчальна програма з позашкільної освіти соціально-реабілітаційного напрямку*. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». <http://surl.li/kubrv>
- Бех, І.Д., Канішевська, Л.В., & Малиношевський, Р.В. (2023). Стратегія військово-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти України: реалії та орієнтовні позиції. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-7. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5202>
- Бойко, А.Е., Вербицький, В.В., Корнієнко, А.В., Литовченко, О.В., & Мачуський, В. В. (ред.). (2023). *Інноваційний розвиток позашкільної освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»*. Івано-Франківськ: НАІР.
- Васильєва, С.А., Гавриш, Н.В. (ред.), & Рагозіна, В.В. (2021a). *Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів*: монографія Кропивницький: Імекс-ЛТД. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729028>
- Васильєва, С. А., Гавриш, Н.В. (ред.), & Рагозіна, В.В. (2021b). *Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку*: навчально-методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729029>

Воронов, В.А., Гавриш, Н.В., Канішевська, Л.В., Піроженко, Т.О., Рейпольська, О.Д., & Сисоева, С.О. (Укл.). (2020). *Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку*. Київ: ФОП Ференець В.Б. 44 с. <http://surl.li/hamwy>

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. (n.d.). *Бібліотека Нової української школи*. <http://surl.li/nighe>

Драч, І., Петроє, О., Бородієнко, О., Регейло, І., Базелюк, О., Базелюк, Н., Слободянюк, О. (2023) Використання штучного інтелекту у вищій освіті. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 15, 66-82. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-66-82>;

Заєць, І.В., & Шевенко, А.М. (2022). *Науково-практичне забезпечення профдіагностичної і профконсультативної діяльності*: метод. реком. Київ, 124 с. <https://lib.iitta.gov.ua/733129>

Ігнатович, О.М. (ред.), Татаурова-Осика, Г.П., Шевенко, А.М. (2021). *Психологія професійної діагностики та професійного консультування*: практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 225 с. <https://lib.iitta.gov.ua/728940/>

Інститут педагогіки НАПН України. (n.d. a). *Модельні навчальні програми*. <https://undip.org.ua/modelni-navchalni-prohramy-dlia-5-6-klasiv/>

Інститут педагогіки НАПН України. (n.d. b). *Навчально-методичне забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти*. <http://surl.li/nierw>

Інститут педагогіки НАПН України. (n.d. c). *Підручники*. <https://undip.org.ua/to-teachers/textbooks/>

Інститут професійної освіти НАПН України. (2023a). *Засідання Науково-методичної ради Навчально-методичного кабінету професійно-технічної освіти у м. Києві*. <http://surl.li/nidxl>

Інститут професійної освіти НАПН України. (2023b). *Участь у засіданні експертної ради з професійно-технічної освіти*. <http://surl.li/nidvy>

Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. (2023). *Сучасні психологічні вимоги до підручника для Нової української школи*: збірник матеріалів наукових доповідей круглого столу (м. Київ, 23 січня 2023 року). Київ. 134 с. <https://lib.iitta.gov.ua/735147/>

Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. (2023, 30 травня). *Проведено Всеукраїнський науково-методичний семінар «Сучасне дошкілля: зміст, організація та супровід навчання дітей з особливими освітніми потребами»*. <https://ispukr.org.ua/?p=10304>

Кабінет Міністрів України. (2022, 23 лютого). *Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки* (286). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>

Коробка, Л.М. (2022). *Соціально-психологічні проблеми стигматизації у сфері освіти*: навчальна програма (для системи післядипломної педагогічної освіти). Кропивницький. <http://surl.li/jahkm>

Коробка, Л.М. (ред.), Васютинський, В.О., & Вінков, В.Ю. (2022). *Підтримка стигматизовуваних*

- меншин: соціально-психологічні технології: практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 178 с. https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/psm_spt-2022.pdf
- Кремень, В.Г. (2021). Про Програму спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 роки. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-11-1>
- Кремень, В.Г., Луговий, В.І., Топузов, О.М., Регейло, І.Ю., Базелюк, Н.В., Гудим, І.М., & Смола, Л.М. (2021). Про виконання у 2021 р. Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 рр.: Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 17 листопада 2021 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-2-4>
- Кремень, В.Г., Луговий, В.І., Топузов, О.М., & Регейло, І.Ю. (2022). Про виконання у 2022 р. Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 роки: За результатами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України 16 листопада 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(2), 1-19. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4215>
- Кремень, В.Г., Топузов, О.М., Ляшенко, О.І., Мальований, Ю.І., & Засекіна, Т.М. (2023). Профільна середня освіта: концептуальні засади для нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>
- Лазоренко, Б.П. (2021). *Як здійснювати соціально-психологічний супровід ветеранів, волонтерів та ВПО в умовах переходу від війни до миру*: навчальна програма. Київ: Інститут соціальної та політичної психології. <http://surl.li/jahdq>
- Литвинова, С.Г. (ред.). (2023). *Використання засобів доповненої та віртуальної реальності в навчальному середовищі закладів загальної середньої освіти*: методичні рекомендації. Київ: ІЦО НАПН України, 74 с.
- Луговий, В. (ред.), Драч, І., Жияєв, І., Зінченко, В., Мелков, Ю., Петроє, О. (ред.), Регейло, І., Слободянюк, О. (2023) *Теоретичні та методичні основи модернізації механізмів підвищення дослідницької спроможності університетів України у контексті імплементації концепції «Відкрита наука» та повоєнного відновлення України як сильної європейської країни*: монографія. Електронне видання. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 209 с.
- Луговий, В., Слюсаренко, О., Таланова, Ж. (2023) Закон зростання крутизни університетського сходження до вершини досконалості. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 15. 30-53. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-30-53>;
- Лук'янова, Л.Б., Вовк, М.П., Соломаха, С.О. & Грищенко, Ю.В. (2023а). *Практична підготовка майбутніх педагогів у закладах вищої педагогічної освіти: українські реалії і перспективи*: науково-аналітична доповідь. Київ-Чернівці: Букрек, 80 с. <https://lib.iitta.gov.ua/735301/>
- Лук'янова, Л.Б., Лянной, Ю.О., Семенов, О.М., & Вовк, М.П. (2023б). *Фахова практика вчителя: національний досвід та європейські цінності*: посібник. Київ: Талком. <http://surl.li/loheth>
- Міністерство освіти і науки України. (2021, 2 квітня). *Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти»* (406). <http://surl.li/aelxv>
- Міністерство освіти і науки України. (2023а). *Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Готовність дитини старшого дошкільного віку до систематичного навчання в школі»*. <http://surl.li/njfmv>
- Міністерство освіти і науки України. (2023б, 28 квітня). *Про завершення експерименту всеукраїнського рівня за темою «стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» у липні 2017 – червні 2022 років*. <http://surl.li/nizzi>
- Міністерство освіти і науки України (2023с, 30 жовтня). *Проект. Державний стандарт профільної середньої освіти*. <http://surl.li/mrtrd>
- Найдьорова, Л.А. (2022). *Медіапсихологія воєнного часу*: Електронний підручник. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 344 с. <http://mediaosvita.org.ua/book/mediapsychology-of-war-time/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2020). *Програма спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 роки*. <http://naps.gov.ua/ua/activities/research/mon23/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2023а). *Пріоритетні напрями (тематика) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок НАПН України на 2023-2027 роки*. <https://naps.gov.ua/ua/press/announcements/3014/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2023б). *Стратегія розвитку НАПН України на 2023-2027 роки*. <https://naps.gov.ua/ua/press/announcements/3013/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2023с, 16 листопада). *Методологічний семінар НАПН України*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3169/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2023д, 21 листопада). *Відбулися Загальні збори НАПН України*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3175/>
- Остапенко, О.І., (ред.), Тимчик, М.В., Зубалій, М.Д., Журба, К.О., Бінецький, Д.О., Касіч, Н.П., & Кузора, І.В. (2022). *Військово-патріотичне виховання учнів в умовах ідейно-світоглядної конфронтації*: навчально-методичний посібник. Кропив-

- ницький: Імекс-ЛТД, 165 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732074>
- Охріменко, З. В., (ред.), Морін, О. Л., Шевенко, А. М., Закатнов, Д. О., & Піддячий, М. І. (2022a). *Формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів до трудової діяльності в умовах сучасного освітнього середовища*: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732085>
- Охріменко, З. В., (ред.), Морін, О. Л., Шевенко, А. М., & Вороніна, Г. Р. (2022b). *Форми і методи формування професійно-ціннісних орієнтацій учнів до трудової діяльності*: методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732089>
- Павлик, Н. В. (ред.), & Іванова, О. В. (2022). *Психологічні засоби професійного розвитку педагога Нової української школи*: метод. посіб. Київ, 202 с. <https://lib.iitta.gov.ua/723050>
- Панок, В. Г. (2023a). Концепція реформування психологічної служби у системі освіти України на період до 2030 року. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-10. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5204>
- Панок, В. Г. (ред.) (2023b). *Наукова і волонтерська діяльність установ психологічного профілю НАПН України з проблем формування безпечного середовища у закладах освіти та надання психологічної і соціально-педагогічної допомоги постраждалим в умовах війни (2019-2023 рр.)*: інформаційний довідник. Київ: Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, 106 с. <https://lib.iitta.gov.ua/736657/>
- Петроє, О. (2023) Еволюція теоретичних підходів та шляхи забезпечення відповідальності університетів у контексті імплементації концепції «Відкрита наука». *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 15. 54-65. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-15-54-65;>
- Піроженко, Т. О. (ред.), Карабаєва, І. І., Соловйова, Л. І., Токарева, Л. Д., Федорчук, О. І., & Хартман, О. Ю. (2023a). *Дошкільник: крок у шкільне життя*: навчально-методичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 149 с. <https://lib.iitta.gov.ua/735988/>
- Піроженко, Т. О., Карабаєва, І. І., Соловйова, Л. І., & Хартман, О. Ю. (2023b). *Інструментарій оцінювання готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи*: методичні рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 36 с. <https://lib.iitta.gov.ua/735298/>
- Піроженко, Т. О., Карабаєва, І. І., Соловйова, Л. І., Хартман, О. Ю., Федорчук, О. І. & Токарева, Л. Д. (2023c). *Готовність дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи*: препринт. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 32 с. <https://lib.iitta.gov.ua/735974/>
- План відновлення України. (2022). <https://recovery.gov.ua/>
- Помиткін, Е., & Становських, З. (2022). *Психолого-методичний супровід професійної діяльності педагога Нової Української Школи*: практичний посібник. Київ: ІПООД імені Івана Зязюна НАПН України, 196 с. <https://lib.iitta.gov.ua/733427/>
- Пророк, Н. В. (ред.). Бойко, С. Т., Гнатюк, О. В., Купрєєва, О. І., Курило, Л. Ф., Папуча, М. В., Полякова, В. І., Столярчук, О. А., Царенко, Л. Г., & Чекстєре, О. Ю. (2023). *Психологічне діагностування проявів адаптаційних розладів у суб'єктів освітнього простору в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення країни*: практичний посібник. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 220 с. <https://lib.iitta.gov.ua/737541/>
- Рейпольська, О. Д. (ред.), Зайцева, Л. І., Луценко, І. В., Луценко, В. О., & Цветкова, Г. Г. (2021a). *Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування*: навч.-метод. посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729031>
- Рейпольська, О. Д. (ред.), Луценко, І. В., Луценко, В. О., & Цветкова, Г. Г. (2021b). *Розвиток старшого дошкільника в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти*: методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/729051>
- Рибалка, В. В. (2023). *Психологія розвитку особистісної готовності педагогів до професійної діяльності*: методичні рекомендації. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 160 с.
- Сисоєва, С. О., & Рейпольська, О. Д. (2023). Освітній процес у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану: теорія, практика, інновації. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5 (2), 1-9. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5207>
- Сороко, Н. В. & Литвинова, С. Г. (упоряд.). (2023). *Проектування навчального середовища з використанням засобів доповненої та віртуальної реальності в закладах загальної середньої освіти*: монографія. Київ: ІЦО НАПН України, 169 с.
- Тимчик, М. В. (ред.), Остапенко, О. І., Бінецький, Д. О., & Касіч, Н. П. (2022). *Методика вільсько-патріотичного виховання учнів у закладах загальної середньої освіти*: методичні рекомендації. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 91 с. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732066>
- Титаренко, Т. М. (ред.). & Дворник, М. С. (2022). *Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціальнопсихологічний супровід*: практичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 154 с. [https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/TitarenkoDvornikPosb2022.pdf;](https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/11/TitarenkoDvornikPosb2022.pdf)
- Топузов, О. М., Ляшенко, О. І., & Засєкіна, Т. М. (2023). Про експериментальну роботу Інституту педагогіки НАПН України з реалізації ідей Нової української школи: За матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України, 19 жовтня 2023 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5(2), 1-8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5212>
- Український проект «Якість освіти» (n.d.a). *База середня освіта. Нова Українська школа*. <https://yakistosviti.com.ua/uk/SEREDNIA-SHKOLA>

- Український проект «Якість освіти» (n.d.b). *Пілотні матеріали НУШ для 7-х класів*. <https://yakistosviti.com.ua/uk/SEREDNIA-SHKOLA-7-9>
- Харченко, Н.А. & Лукомська, С.О. (Відп. ред.). (2023). *Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: еко-тренінг* : збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (25-26 квітня 2023 року). Умань-Київ: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 123 с. <https://lib.iitta.gov.ua/735010/>
- Харченко, Н.В. (ред.), Окушко, Т.К., Шпиг, Н.О., Коновець, С.В., Сокол, Л.М., & Пащенко, О.В. (2021). *Виховання громадянина-патріота: моделі соціального партнерства* : методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/729049/>
- Шахрай, В.М. (ред.), Гончар, Л.В., Канишевська, Л.В., & Малиношевський, Р.В. (2022а). *Формуємо готовність старшокласників до відповідального батьківства*: методичний посібник. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732061>
- Шахрай, В.М. (ред.), Гончар, Л.В., Канишевська, Л.В., & Малиношевський, Р.В. (2022б). *Формування готовності старшокласників до відповідального батьківства: теорія і практика* : монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://lib.iitta.gov.ua/732060/>
- British Council Ukraine. (2023, 20 квітня). *Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=rmu79lksA6k>

ON PERFORMING IN 2023 AND IN GENERAL OF THE JOINT ACTIVITIES PROGRAM OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE AND THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE FOR 2021-2023

According to the results of the scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine on November 15, 2023

Vasyl Kremen

DSc in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of NAS of Ukraine and NAES of Ukraine, President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Volodymyr Lugovyi

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, First Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Oleh Topuzov

DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Vice-President, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Iryna Reheilo

DSc in Pedagogy, Senior Researcher, Head of the Scientific and Organisational Department, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The article summarizes the main results of the implementation in 2023 and in general of the Joint Activity Program of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Educational Sciences of Ukraine for 2021-2023, presented at the meeting of the Presidium of the NAES of Ukraine. The implementation of the Program took place in crisis conditions for the country and its education, starting with the spread of the COVID-19 pandemic (2021) and later with the full-scale Russian-Ukrainian war (2022-2023). Despite the challenges, the planned activities of the Program have been successfully implemented. The combined efforts of MES and NAES scientists have contributed to effective scientific, methodological and informational support for the development of modern education and to solving the current problems facing the Ukrainian education system.*

Among the most important results of the Program implementation are the preparation of new concepts and strategies, including the conceptual framework for specialized secondary education, a strategy for military-patriotic education of children and youth, participation in working groups to develop draft laws "On Preschool Education", "On Vocational Education", "On Adult Education" and others, updating educational standards and creating teaching and learning materials (educational and training programs, manuals, textbooks). In particular, in 2023, a set of educational and methodological support for academic subjects/integrated courses was prepared, covering all educational components of the standard curriculum for 7th grade, which was previously done for 5th and 6th grades. The expert activity of the academy's scientists is implemented as part of the board of the Ministry of Education and Science, the Scientific Council, the Scientific and Methodological Council (scientific and methodological commission/subcommittee), subject (sectoral) expert commissions and expert groups of the relevant ministry.

The article also outlines the tasks of the Academy's further activities in cooperation with the relevant ministry in the near future.

Keywords: *Joint Activity Program; Ministry of Education and Science of Ukraine; National Academy of Educational Sciences of Ukraine; science; education; pedagogy; psychology; scientific and methodological support of education; development of innovative person; martial law.*

Дата публікації: 8 грудня 2023 р.